

Zbigniew Greń

ŚLĄSKA LOKALNOŚĆ W INTERNECIE

W artykule przedstawione zostaną formy istnienia społeczności lokalnych w świecie wirtualnym w regionie o mocnej tradycji tożsamości lokalnej i regionalnej. Możliwości, jakie daje globalna sieć, łatwość włączenia się w społeczność internetową, w praktycznie każde jej ogniwo i na każdym poziomie, powodują ożywienie i wzmocnienie różnego rodzaju relacji między uczestnikami życia sieciowego. Internet pozwala na przekraczanie ograniczeń świata realnego, przywracając na przykład emigrantów społecznościom, z których wyszli. Rzeczywistym spoiwem danej społeczności staje się, mocniej niż jedność miejsca przebywania, poczucie przynależności do danej wspólnoty.

Internet pozwala więc na to, że oddalenie w świecie fizycznym nie jest przeszkodą w utrzymywaniu spójności danej grupy, podobnie jak przestaje być problemem granica fizyczna (państwowa). Jest to czynnik szczególnie istotny w wypadku regionów (i krajów) podzielonych granicami w świecie fizycznym.

Internet nie zaistniał oczywiście w próżni społecznej. Poczucie lokalności wywodzi się ze świata realnego, a nie wirtualnego. Świat wirtualny może być co najwyżej jego inną formą istnienia. Lokalność, jako zjawisko społeczne, charakteryzuje się określonymi parametrami. Niezależnie od typowania mniej lub bardziej charakterystycznych cech niewątpliwie istotne jest sprzężenie woli jednostki i grupy, utrzymywania określonych, bliskich relacji z określonym terytorium najbliższym („własnym miejscem na ziemi”), w odróżnieniu od tendencji do utożsamiania się z jednostkami

wyższego rzędu – państwowymi i ponadpaństwowymi (w ramach mechanizmów globalizacji).

Istnieje jednak problem w wytyczeniu granic miejsca – własnego miejsca na ziemi. Nie jest wystarczające odwołanie się do opozycji małej ojczyzny i ojczyzny dużej. Ta opozycja ma bowiem charakter binarny, nie uwzględnia stopniowości jednostek wchodzących w skład ojczyzny dużej. Tymczasem miejsca, z którymi czujemy się związani, i grupy, zajmujące te miejsca, z którymi się utożsamiamy, mogą mieć różny zakres. Tak jest przynajmniej w regionie, który przyjęliśmy jako obszar eksploracji na potrzeby niniejszego tekstu.

Punktem wyjścia jest dla nas stratyfikacja jednostek terytorialnych, istotnych jako punkt odniesienia dla grup społecznych terytorialnie scharakteryzowanych, uzyskana w badaniach ankietowych młodzieży, przeprowadzonych na Śląsku Cieszyńskim w II połowie lat 90. XX¹, a zweryfikowanych na podstawie lektury i obserwacji własnych na Śląsku Górnym².

W badaniach tych uzyskano następujący układ jednostek leksykalnych, które mogły stanowić punkt odniesienia dla jednostki i grup społecznych: dom rodzinny, rodzinna miejscowość, rodzinny region, rodzinne państwo, jednostki ponadpaństwowe. Poczucie przynależności rodzinnej jest niejako automatyczne (nie bierzemy tu pod uwagę sytuacji wyjątkowych). Utożsamianie się z jednostkami ponadpaństwowymi, w ramach tendencji do globalizacji nie ma znaczenia różnicującego, a unifikujące i jest na takim poziomie ogólności, że w rozważaniach o lokalności w odniesieniu do regionu możemy je pominąć. Istotny jest poziom państwowy – ojczyzny dużej – z tego względu, że to jest ten poziom, na który składają się i który wypełniają wszystkie inne poziomy mniej lub bardziej lokalne³. Stanowi on punkt odniesienia dla wszystkich jednostek lokalnych. Pewne specificum stanowią tu przypadki lokalności (i regionów) przekraczających granice (tak jest i w wypadku Śląska), o czym jeszcze będzie mowa.

Pozostałe dwa poziomy: miejscowość i region, są podrzędne w stosunku do obszaru państwowego i/lub narodowego – mogą stanowić „własne miejsce na ziemi”. W wypadku Śląska uwzględnić należy jeszcze fakt ich wewnętrznej stratyfikacji. Część miejscowości jest na tyle

¹ Zob. Z. Greń, 'Swoj' i 'obcy' na Śląsku Cieszyńskim – wyznaczenie zakresu na podstawie wyboru kodu w warunkach diglosji, „*Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*” 1998, nr 34, s. 27–41; Z. Greń, *Zakresy swojskości i obcości na Śląsku Cieszyńskim*, w: *Swoj i obcy w interetnicznej i interpersonalnej komunikacji językowej*, Ostrava 2001, s. 243–259.

² Terminu tego używamy tu w znaczeniu węższym, bez Śląska Cieszyńskiego.

³ Por. Ph. Cooke, *Locality, Structure, and Agency: A theoretical Analysis*, „*Cultural Anthropology*” 1990, t. 5, nr 1, s. 3–15.

rozległych, że mogą składać się z jednostek mniejszych, wyodrębnionych wyraziście w świadomości mieszkańców, na tyle wyraziście, że stanowią punkt odniesienia dla ich lokalnej tożsamości terytorialnej. Są to w wypadku wsi przysiółki, w miastach zaś tradycyjne dzielnice (historycznie nierzadko wsie). Zróżnicowanie regionalne ma również charakter stopniowalny – można tu wyróżnić makroregion – Śląsk i, w stosunku do niego, subregiony: Śląsk Cieszyński, Śląsk Górny, Śląsk Opolski, Dolny Śląsk. Również te jednostki mogą posiadać subregiony, np. w wypadku Śląska Cieszyńskiego: Beskid Śląski, Zaolzie // Śląsk Cieszyński po stronie czeskiej, Śląsk Cieszyński po stronie polskiej (czasem, przez analogię do terminu Zaolzie, nazywany Przedolziem). Na Śląsku Górnym zróżnicowanie (sub)regionalne również istnieje, świadomość jego istnienia zdaje się mieć jednak dość zróżnicowany charakter. Oddaje go odniesienie do „ziem”: Ziemia Rybnicko(-Wodzisławsko)-Raciborska, Ziemia Gliwicka, Mikołowska, Pszczyńska *etc.* W jakiejś mierze źródła ich należy poszukiwać w średniowiecznym rozdrobieniu feudalnym, a następnie w (zmiennych historycznie) powiatach. Niektóre były wzmocniane przez innego typu twory, np. Ziemia Rybnicko-Wodzisławsko-Raciborska przez ROW – Rybnicki Okręg Węglowy.

W ten sposób poczucie przynależności lokalnej i regionalnej może podlegać gradacji: od jednostki najmniejszej – rodzinnej miejscowości (a nawet tylko jej części), przez region do makroregionu. W świecie realnym ma to swoje określone reperkusje. Granice te, wytyczone w otoczeniu, mają charakter granicy między tym, co swoje, i tym, co obce. Domeną etnografów i historyków jest potwierdzanie w tradycji i historii regionu przejawów granic między tymi poszczególnymi jednostkami. W warstwie językowej towarzyszą im na przykład określone przezwiska, stosowane na określenie nie-swoich oraz zespół stereotypów⁴.

Naszym zadaniem było sprawdzenie, czy zróżnicowanie jednostek terytorialnych, istniejące w świecie realnym, jako rezultat określonego rozwoju historycznego, przeniosło się do świata wirtualnego – do Internetu i w jakiej mierze oddaje ono cechy lokalności – poprzez współudział w tworzeniu świadomości lokalnej i jej realnych wyznaczników. Poszukiwania nasze ograniczyliśmy w zasadzie do trzech obszarów śląskich: Śląska Cieszyńskiego, Górnego Śląska (w znaczeniu węższym) i Śląska Opolskiego.

Już nawet pobieżna znajomość Internetu pozwala nam stwierdzić, że obok stron (czy portali) ogólnopństwowych, ogólnokrajowych funkcjonują w nim strony (i portale) w mniejszym czy większym zakresie ograniczone zasięgiem, regionalne i lokalne. Przy czym są one częścią

⁴ Z. Greń, *Tradycja i współczesność w językowym i kulturowym obrazie świata na Śląsku Cieszyńskim*, Warszawa 2004.

pewnej społeczności internetowej ogólnopolskiej (a te, międzynarodowej). Wyznaczniki tego faktu mogą być różne, od przynależności domeny do domen krajowych, np. .pl, .cz (co oczywiście nie jest warunkiem, porównajmy karierę domen .tv dla stron telewizyjnych), używanego, jako głównego, języka urzędowego (języków), a przede wszystkim tak czy inaczej sygnalizowanej podrzędności w stosunku do poziomu ogólnopolskiego. Jedność formy – języka polskiego (ale i jego wariantów terytorialnych) jako języka głównego strony (portalu) i funkcji – przyznawania się do partycypacji w polskości (mniej lub bardziej wyrażone), tworzą wirtualną sferę polskości. W tym sensie wszystkie strony lokalne spełniające te kryteria winny mieć charakter lokalny polski. Czy w związku z tym można mówić o lokalności śląskiej w ogóle, i lokalności śląskiej w Internecie w szczególności?

Odpowiedzi na to pytanie możemy udzielić w nawiązaniu do wyżej wspomnianych relacji między lokalnym i ogólnym, tj. na pytanie, czy Śląsk jako jednostka terytorialna (i poziom Śląska w zarysowanej hierarchii) jest punktem odniesienia dla jednostek i poziomów lokalnych. Jeżeli nie, możemy mówić w moim przekonaniu „jedynie” o lokalności polskiej, jeżeli tak, należy uwzględnić śląski charakter lokalności. Odrębnym zagadnieniem jest, czy obok odwołań do charakteru regionalnego, śląskiego, znajdujemy też odwołania do charakteru polskiego (ewentualnie czeskiego, niemieckiego), jako nadrzędnego – można wtedy mówić o śląsko-polskiej, śląsko-czeskiej i śląsko-niemieckiej lokalności.

W jaki sposób realizowane są wspomniane odwołania? Jak już podano, mają one wymiar funkcjonalny i formalny. W pierwszej kolejności chodzi więc o to, czy strona internetowa (lub portal) w treści swej, traktując o sprawach lokalnych, odwołuje się do poziomu regionalnego, śląskiego, w drugiej zaś, czy stara się nadać tej treści i regionalną – czasem w odmianie lokalnej – formę (np. przez użycie kodu regionalnego / języka regionalnego / lokalnej gwary śląskiej⁵). Z tego punktu widzenia proponujemy następującą klasyfikację odwołań do poziomu Śląska na stronach internetowych:

⁵ Nie zajmujemy się tu kwestią klasyfikacji kodu śląskiego z punktu widzenia jego charakteru: gwara (zespół gwarowy) czy język, gdyż dla naszych rozważań jest to nieistotne. Ważne jest stwierdzenie, czy dany kod, nazwijmy go regionalnym (z lokalnymi odmianami), został użyty. Rozróżnienie regionalnego czy lokalnego charakteru kodu zakłada, dla poziomu regionalnego, pewną wspólnotę kodu – z ewentualnymi wariantami w zakresie określonych cech językowych (do czego nawiązują twórcy standardu śląskiego, zob. Z. Greń, *Po śląsku w Internecie. Problemy standaryzacji żywiołowej*, w: *Z polskich studiów slawistycznych*, seria XI, Językoznawstwo, Warszawa 2007, s. 61–68, dla poziomu lokalnego – istnienie swoistego, samodzielnego kodu – wariantu lokalnego (tj. gwary miejscowej).

1. Strona jest prowadzona w kodzie ogólnym, oficjalnym (czasem z podstronami w innych językach oficjalnych, np. angielskim, niemieckim) i zawiera wiadomości o Śląsku // jego części, częściach (wszelkie), bez podkreślania śląskiej specyfiki,

2. Jak wyżej i zawiera wiadomości o Śląsku z podkreśleniem ich specyficznego charakteru, traktowanego jako wyznacznik śląskiej lokalności – w nawiązaniu do regionu, np.:

- a) o kodzie lokalnym / regionalnym
- b) o ruchu regionalnym, przejawach regionalizmu
- c) o odmienności lokalnej, regionalnej, ruchach separatystycznych

3. Strona jest prowadzona w kodzie oficjalnym (kodach oficjalnych) oraz w kodzie lokalnym / regionalnym i zawiera wiadomości o Śląsku // jego części, częściach, bez podkreślania śląskiej specyfiki.

4. Jak wyżej i zawiera wiadomości o Śląsku z podkreśleniem ich specyficznego charakteru, traktowanego jako wyznacznik śląskiej lokalności – w nawiązaniu do regionu, np.:

- a) o kodzie lokalnym / regionalnym
- b) o ruchu regionalnym, przejawach regionalizmu
- c) o odmienności lokalnej, regionalnej, ruchach separatystycznych.

5. Strona jest prowadzona tylko w kodzie lokalnym/regionalnym i zawiera wiadomości o Śląsku // jego części, częściach, bez podkreślania śląskiej specyfiki.

6. Jak wyżej i zawiera wiadomości o Śląsku z podkreśleniem ich specyficznego charakteru, traktowanego jako wyznacznik śląskiej lokalności, np.:

- a) o kodzie lokalnym / regionalnym
- b) o ruchu regionalnym, przejawach regionalizmu
- c) o odmienności lokalnej, regionalnej, ruchach separatystycznych.

nych.

Śląsk realny jest regionem kulturowo pogranicznym polsko-czesko-niemieckim – takie bowiem wpływy kulturowe (z poziomu narodowego i państwowego) dały tu znać o sobie. Można się spodziewać, że znajdzie to swoje odbicie i w świecie wirtualnym.

Swoją analizę rozpoczniemy od poziomu ponadrodzinnego, to jest takiego, w którym realizowane są relacje sąsiedzkie jako warunek wyodrębniania się jednostki lokalnej. Takim poziomem jest rodzinna miejscowość lub jej część.

Na oficjalnych stronach miejscowości śląskich mamy do czynienia z realizacją typu 1. – służą⁶ do utrzymywania więzi, w tym i informa-

⁶ Nie wspominamy tu innych funkcjach, nierelevantnych z punktu widzenia tematu, jak np. funkcje reklamowe, marketingowe *etc.*, kierowane na zewnątrz grupy.

cyjnej, między członkami społeczności, bez podkreślania jej regionalnego, śląskiego charakteru, jako wartości specyficznej, skontrastowanej z wartościami ogólnopolskimi. Jest to zrozumiałe w związku z realizacją przez te strony pewnego ogólnego szablonu informacyjnego. Widać to szczególnie na podstronach BIP-u lub na stronach miejscowości stanowiących podstrony ogólnopolskich portali, np. www.naszemiasto.pl. Na stronach tych, jeżeli pojawiają się informacje regionalne podkreślające specyfikę śląską, w większości odnoszą się do lokalnego kodu (typ 2.a.) i łączą się z określonymi informacjami o zdarzeniach ze sfery kultury, np. o konkursie gawędziarskim lub dyktandzie śląskim. Raczej wyjątkowy charakter ma strona internetowa Urzędu Miasta Łaziska Górne: www.laziska.um.gov.pl, która reprezentuje typ 3, tj. ma wersję śląską, obok polskiej – głównej, i angielskiej. Zakres treściowy wersji tych jest porównywalny – część informacji o czysto urzędowym charakterze jest jedynie w wersji polskiej. Zakres informacji w śląskiej wersji językowej nie odwołuje się do śląskiej specyfiki, ma charakter ściśle lokalny, związany z miejscowością.

Już jednak strony nieoficjalne, tj. nieurzędowe, których właścicielami są firmy lub osoby prywatne, mogą tu przyjmować różną politykę programową. Z reguły traktują one o sprawach lokalnych, stanowiąc źródło bieżącej informacji, mogą jednak i odwoływać się do śląskiego charakteru danej miejscowości. Najczęściej nie przybiera to formy lokalnej (kodu lokalnego) – ogranicza się do warstwy znaczeniowej. Przykładowo, na stronie www.wirtualnezory.pl mamy informacje lokalne, z Żor, w tym i informacje o konkursie gwarowym (typ 2.a.) i, co charakterystyczne, rubrykę: [wiadomości] Z regionu, tj. ze Śląska Górnego. Mamy tu więc *expressis verbis* odwołanie do regionu, jako jednostki, w której ta miejscowość jest osadzona. Tam też zwracają uwagę informacje o śląskiej specyfice, np. o wyborach Ślązaka Roku. Nie jest to normą, gdyż porównywalna strona z Rybnika: www.rybnik.com.pl ogranicza się jedynie do lokalnych wiadomości, bez odesłania do jakiegokolwiek jednostki nadrzędnej.

Są jednak takie strony (i podstrony) lokalne, związane z konkretnymi miejscowościami śląskimi, które otwarcie odwołują się do poziomu regionu – Górnego Śląska, jako tego, który stanowi o specyfice – śląskiej, danej miejscowości i danej lokalnej społeczności. Chodzi o strony prywatne, prowadzone przez osoby prywatne, czasem grupy osób, o charakterze, rzecz by się chciało, hobbystycznym. Przykładem może być strona prywatna poświęcona Rydułtowom: www.lechris.de, prowadzona w wersji językowej śląskiej i niemieckiej (właściciel jest emigrantem z Rydułtów do Niemiec), traktująca o miejscowości jako miejscowości specyficznej, bo śląskiej. Co jednak charakterystyczne, w zakładce prezentującej kronikę Rydułtów tekst jest po polsku.

Drugim typem stron odwołujących się do śląskości są regionalne fora dyskusyjne. Mają one dwojaką postać – część wątków (tematów) prowadzona jest w języku polskim i traktuje o sprawach lokalnych w ogóle (typ 1.), część o specyfice lokalnej i regionalnej (typ 2. z podtypami 2.b., 2.c., rzadko 2.a.). Są i takie fora, które, rozważając sprawy kodu lokalnego, reprezentują typ 3.a., lub 4.a., tj. z aktywnym wykorzystaniem śląszczyzny: tak np. na Świętochłowickim Forum Dyskusyjnym: www.swiony.info. Bywa jednak i tak, że cała strona zawierająca forum dyskusyjne prowadzona jest tylko po śląsku, zarówno w zakresie tematów niespecyficznych, ale regionalnych i lokalnych (typ 5.), jak i specyficznych (typ 6.), zwłaszcza kodu lokalnego (podtyp 6.a.) – to przypadek forum śląskiego z miejscowości Cisek (Czyszeckie Ślonskie Forum): www.czyszki.fora.pl. Nie ulega wątpliwości, iż w tym wypadku mamy do czynienia ze zjawiskiem lokalnym odwołującym się do regionalizmu śląskiego.

Podobne przypadki znajdujemy w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego. Tu punktem odniesienia dla lokalnych forów dyskusyjnych (np. na stronach Trzyńca, Karwiny) bywa region zaolziański, czasem hierarchicznie wyższy, śląsko-cieszyński lub w ogóle śląski. Jest to jednak i miejsce ścierania się odwołań do poziomu ogólnopaństwowego (Polska: Czechy) lub charakteru narodowego (polski : czeski). Z tego punktu widzenia są to twory lokalne wielokodowe, o zróżnicowanej tożsamości użytkowników⁷.

Trzecim typem stron o lokalnym charakterze, bezpośrednio nawiązującym do swojego miejsca na ziemi, w którym znajdujemy odwołania do regionu śląskiego, są blogi Ślązaków. Wachlarz ich w pełni pokrywa wyżej wymienioną typologię, począwszy od blogów jedynie zlokalizowanych kulturowo na Śląsku (typ 1.), np. www.piotrkoj.blog.onet.pl, przez typ 2.b., 2.c., pisany w zasadzie standardową polszczyzną, z roztrząsaniem spraw specyficznie regionalnych, w tym i autonomii (Ruchu Autonomii Śląska) www.marcisz.blog.onet.pl [Ślonski blog], typ 5. – blog pisany kodem miejscowym, lecz bez roztrząsania specyficznych cech śląskich, np. www.graza122.blog.interia.pl, (podobnie jak strona prezentująca humor śląski – www.pyorsk.com), aż do blogów pisanych po śląsku i traktujących głównie o sprawach lokalnych w odwołaniu do regionalnego śląskiego charakteru (typ. 6.), np. www.waco.bloguje.cz; www.ajnfart.blog.onet.pl. Blogi te, podobnie jak fora internetowe, są miejscem wielu dyskusji na tematy lokalne. Ich użytkownicy niejednokrotnie znają tylko swoje nicki, są więc dla siebie nawzajem w pełni „wirtualnymi partnerami”, co nie przeszkadza temu, że wytwarzają się między nimi najróżniejsze więzi lokalne, gdyż osią wzajemnych relacji i ich spoiwem jest tematyka dyskusji (lokalna; tu lokalna w ramach regionu).

⁷ Zob. *ibidem*.

Jeżeli chodzi o strony firm miejscowych, to czysto komercyjne strony nie podkreślają swego lokalnego charakteru, nie nawiązują do charakteru regionu, odwrotnie, stawiają na swego rodzaju uniwersalizm – nowoczesność, europejskość. Jeżeli odwołują się do wartości lokalnych lub regionalnych, to czynią to w części pozamarketingowej, np. w ramach promocji wartości kulturowych.

Charakterystyczną cechą świata wirtualnego na Śląsku jest rozwój śląskiego ruchu regionalnego – duża ilość stron śląskich (i po śląsku). Zajmując się sprawami lokalności śląskiej w pewnej mierze wytwarzają one nacisk (mniej lub bardziej wyrazisty) na lokalne wspólnoty, oddawania i podkreślania śląskiego charakteru – odwoływania się do śląskości. Powstają one w odniesieniu do trzech poziomów regionalności: Śląska w ogóle – w tym w niektórych wypadkach z włączeniem Dolnego Śląska, podziału na trzy podregiony dawnego Śląska Górnego, a więc: Górnego Śląska (w znaczeniu węższym), Śląska Cieszyńskiego i Śląska Opolskiego, z wariantem dwudzielnym: Śląsk Cieszyński vs Śląsk Górny z Opolskim, lub w odniesieniu do mniejszych jednostek, np. Beskid Śląski, Ziemia Rybnicko-Wodzisławsko-Raciborska (ROW), Ziemia Pszczyńska, Ziemia Mikołowska, Ziemia Gliwicka *etc.* Zakres tematyczny i formy przekazu zależą od stopnia oficjalności vs prywatności konkretnych stron.

W grupie stron subregionalnych („ziemskich”) mamy więc strony nawiązujące do podziału regionalnego Polski i opozycji lokalny – ogólnopaństwowy, np. portal regionalny Ziemi Rybnicko-Wodzisławskiej: www.rownet.pl czy z tego samego regionu: www.nagruncie.pl (regionalna strona biznesowa), to jest strony informacyjne, nienacechowane pod względem charakteru regionalnego, a więc z kategorii 1. Obok tego funkcjonują strony, które obok informacji lokalnych nienacechowanych (typ 1.), zwracają uwagę na specyfikę lokalno-regionalną, w tym i lokalnego kodu (typ 2.a.), np. www.mymo.pl (portal Ziemi Gliwickiej, z ośrodkami; Gliwice, Knurów, Gierałtowiec, Pilchowice), czy zajmująca się głównie sprawami specyficznymi śląskimi (typ 2.), www.nowiny.pl (strona Ziemi Rybnicko-Wodzisławsko-Raciborskiej).

Zasadnicza część śląskich stron regionalnych odnosi się do trójpodziału Śląska, na: Górny, Cieszyński i Opolski (lub wyżej wymienione go układu binarnego). Zestaw tematyczny stron jest szeroki, począwszy od stron, które z racji tego, że są zlokalizowane na Śląsku (nie oznacza to oczywiście koniecznej fizycznej lokalizacji serwera, a nawet domeny), prezentują sprawy regionalne i lokalne bez sugerowania śląskiego – w opozycji do innych, ich charakteru, np. www.forumkultury.pl – kultura na Śląsku, a nie śląska kultura (typ 1.), ewentualnie równolegle prezentowane stanowisko: Śląsk jako część Polski // Śląsk jako swoista wartość, np. www.silesiakultura.pl (typ 1. obok 2.a., 2.b.). Dobrym przykładem

portalu regionalnego, grupującego strony lokalne, a przy tym prowadzonego w ogólnopolskiej formie językowej i traktującego informacje lokalne w sposób nienacechowany, nie specyficznie śląski, jest portal Śląskiego Związku Gmin i Powiatów: www.silesia.org.pl – z podstronami lokalnych jednostek składowych (niektóre jeszcze w budowie), czy na poziomie niższym, portal Śląska Cieszyńskiego na serwerze www.ox.pl. Z kolei strona prowadzona również w języku polskim, www.ksiestwocieszynskie.republika.pl ma charakter regionalny (2.a., 2.b.), lecz brak w niej tak wyrazistych odnośników do społeczności lokalnych. Na tym poziomie już jednak częściej pojawiają się strony podkreślające specyfikę regionalną śląską, jako oryginalną, nie polską, nie czeską i nie niemiecką. Rzutuje to na tematykę przez nie poruszaną, jej interpretację, a nawet przyjętą formę językową – użycie kodu miejscowego.

Są więc tu strony prowadzone w języku ogólnym, ale traktujące o śląskiej specyfice, np. www.dyktando.org – strona językowo polska, lecz propagująca ideę dyktanda po śląsku i ją realizująca (typ 2.a.). Lokalne sprawy wydawnicze prezentuje przykładowo strona językowo polska, www.slaskie-abc.com.pl (typ 2.a., 2.b.). Podobna w problematyce, lecz prowadzona (przynajmniej w zamierzeniu – z realizacją jest bowiem trudniejsza sprawa) również po śląsku (obok wersji polskiej, czeskiej, niemieckiej i angielskiej) jest strona www.punasymu.com, tematycznie związana z problematyką regionalną i lokalną, w tym i tematyką językową, ale bez tendencji separatystycznych (typ 3.a., 3.b.). Można tu znaleźć i strony ograniczające się w warstwie językowej tylko do kodu regionalnego – kodów lokalnych⁸, tematycznie związane ze sprawami lokalnymi i nadrzędnymi w stosunku do nich, regionalnymi, np. www.slunskoeka.pyrsk.com (typy 6.a., 6.b.). Co interesujące, strona organizacji Ruch Autonomii Śląska – www.raslaska.aredia.pl należy do typów: 1. i 2.b., 2.c., to jest nie ma wersji językowej śląskiej. Z kolei strona www.upper-silesia.com to przykład typu 3. – prowadzona dwukodowo, po polsku i po śląsku, traktuje o sprawach śląskich bez podkreślania ich wyjątkowego, śląskiego charakteru. Podobna w tonie i zakresie przedmiotowym jest strona www.silesiasuperior.com, lecz prowadzona jest po polsku i niemiecku, w zasadzie równolegle (typ 1., miejscami 2.b.). W takiej samej oprawie językowej, polsko-niemieckiej, jest strona www.silesia-schlesien.com, lecz ze względu na treści traktujące o regionalnej specyfice śląskiej mamy tu raczej typ 2.a., 2.b., a miejscami można by się dopatrzeć i typu 2.c. Od czasu do czasu mamy na tym poziomie regionalnym i strony jedynie w śląskiej wersji ję-

⁸ W związku ze zróżnicowaniem językowym Śląska *de facto* kod regionalny jako taki jeszcze nie funkcjonuje. Mamy tu do czynienia raczej ze zbiorem kodów lokalnych. W tej chwili czynione są próby standaryzacji kodu regionalnego i, jako konsekwencji, jego awansu (zob. *ibidem*).

zykowej (por. wyżej blogi lokalne), np. www.lauba-slonsko.pl, tematycznie 5. i 6.a., 6.b.

Część stron ogólnoregionalnych ma aspiracje objęcia swym zasięgiem cały Śląsk, łącznie z Dolnym. Przykładem takiej strony, w której jednocześnie widać bezpośredni „patronat” regionalny nad grupami lokalnymi, jest portal kulturalny www.zobaczslask.pl (Śląski Serwis Internetowy), gdzie mamy bezpośrednie podstrony do wszystkich miast śląskich Śląska Górnego, Opolskiego, Cieszyńskiego (łącznie z Zaolziem), Opawskiego, czterech miast Śląska Dolnego i podstronę Zagłębia. O ambicjach regionalnych świadczy udział śląskiego wariantu językowego (obok polskiego, niemieckiego, czeskiego i angielskiego) – w wersji górnośląskiej. Podobne ambicje mają niektóre strony ulokowane w domenie .de, np. www.schlesien.de (w niemieckiej wersji językowej), bez relacji do grup lokalnych. W jakiejś mierze są to strony odślawiające historyczne aspekty Śląska, stąd ich wpływ na współczesne ruchy lokalne może być co najwyżej ograniczony.

Wśród tego typu stron wyróżniają się strony internetowych radiostacji śląskich – jest ich kilka, grupowane bywają na stronach „zbiorczych”, np. www.uslysz.slask.pl. Przykładowe stacje internetowe nadają na stronach: www.slaskieradio.com, www.slonskyradio.eu, www.radio.slask.pl. Mają one znaczenie dla poczucia językowego ogólnogórnośląskiego, lecz raczej w małym stopniu oddziałują na wspólnoty lokalne.

Śląsk jest przykładem regionu, w którym istnieją wyraźne tendencje do przekroczenia przez struktury lokalne i regionalne granic państwowych. Odbywa się to najczęściej na poziomie makroregionu. Sam makroregion ma bowiem charakter ponadgraniczny – przekracza granice polsko-czeskie, jeszcze nie tak dawno – w sensie historycznym przekraczał granice polsko-czesko-niemieckie. W sensie kulturowym i dziś jest regionem ponadgranicznym, polsko-czesko-niemieckim. Stąd też istnieje określona tendencja do emancypacji ponad tymi granicami. W świecie realnym warunkiem są określone okoliczności polityczne, w świecie wirtualnym warunek ten nie istnieje. Dążność ta jednak, mimo że może być wirtualnie zrealizowana, nie wykreśla innego rozumienia lokalności śląskiej, w ramach organizmu/organizmów państwowych. Widzimy więc na stronach internetowych odbicie wspólnot regionalnych i lokalnych ponad granicami państwowymi. Przejawy tych tendencji, na stronach i portalach internetowych, współlistnieją w pojemnej przestrzeni wirtualnej. Przykładem wspólnot regionalnych ponadpaństwowych są tzw. Euroregiony i ich strony informacyjne, np. Euroregion Beskidy: www.euroregion-beskidy.pl / www.euroregion-beskydy.cz / www.beskydy.sk, Euroregion Śląsk Cieszyński: www.euroregion.olza.pl, Euroregion Silesia: www.euroregion-silesia.

pl / www.euroregion-silesia.cz. Jedynie ten ostatni ma ściśle nawiązania do stron jednostek lokalnych – oficjalnych (a więc reprezentujących typ 1.). Nie ma jednak w tym wypadku łączności wirtualnej między obu częściami składowymi – strony są od siebie niezależne, nie zawierają nawet tzw. linku do strony partnera. Lepiej rozwiązane są problemy nadgranicznych wspólnot lokalnych – w układzie miejscowości, np. www.olzanet.pl (strona w zasadzie jednojęzyczna, polska – typ 1., słabo jeszcze rozwinięta), www.olza.pl (właściciel portalu: Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”) – z dobrze rozwiniętą siecią linków do stron społeczności lokalnych, lub w miejscowości rozdzielonej granicą państwową, tj. w historycznie wspólnym organizmie Cieszyn + Czeski Cieszyn. W tym wypadku doszło nawet do integracji lokalnych stron i portali informacyjnych, np. www.info.tesin.cz, www.um.cieszyn.pl, www.tesin.cz, www.cieszyn.pl – z wersjami językowymi uwzględniającymi język sąsiada. Brak jednak przy tym podkreślania łączności lokalnej na bazie przynależności regionalnej – śląskiej.

Wśród zaprezentowanych tu typów stron i portali najwyraźniej z jednostkami lokalnymi łączą się te, które tematycznie odnoszą się, a czasem i ograniczają do określonych wspólnot lokalnych. Wyróżniają się tu portale regionalne (w tym i podkreślające swój specyficznie śląski charakter), które de facto składają się ze stron wspólnot lokalnych. O ile strona czy portal podkreśla swój regionalny, śląski charakter kształtuje swoją lokalność „w duchu śląskim”, jeżeli tego nie czyni, lokalność dana nie nabiera specyficznego, śląskiego charakteru. Upublicznianie informacji z regionu (np. portal Śląska Cieszyńskiego) i dyskusja nad nimi niczym nie różni się od stron lokalnych w innych, niemających dylematów tożsamościowych, częściach Polski. Im bardziej oficjalny charakter strony, portalu, forum, dyskusji, bloga, tym mniej oddany jest wpływ regionalizmu na treści, a czasem i formę prezentowanych stron, prezentujących problematykę wspólnot lokalnych, im mniej oficjalny, a bardziej prywatny, tym wyrazista staje się więź płaszczyzny lokalnej z regionalną w świecie wirtualnym.